

PROBACIJA ZA MALOLJETNIKE U HRVATSKOJ: STANJE I PERSPEKTIVE

NEVEN RICIJAS*

Primljeno: siječanj 2005.
Prihvaćeno: travanj 2005.

Stručni rad
UDK: 343.9

U radu se daje pregled relevantnih elemenata vezanih uz probaciju za maloljetne počinitelje kaznenih djela koja se u Hrvatskoj ostvaruje kroz odgojnu mjeru pojačana briga i nadzor. Prikazani su aktualni kriminološki podaci o maloljetničkoj delinkvenciji kao i okvir zakonske regulative koja obuhvaća izricanje i izvršavanje ove sankcije u Hrvatskoj. Važnost ove odgojne mjere očituje se i u činjenici da čini gotovo 50% svih sankcija koje se izriču maloljetnim počiniteljima kaznenih djela. Stoga je potrebno neprestano ulagati u kvalitetu organizacije izvršavanja ove mjere kao i samu kvalitetu rada s maloljetnicima. U tom svjetlu prikazani su rezultati relevantnih istraživanja vezanih uz obilježja izricanja ove odgojne mjere i značajnih pedagoških postupaka koji su se pokazali uspješnim u resocijalizaciji mladih počinitelja kaznenih djela, kao i neki prijedlozi za unapređivanje probacijskog rada na našim prostorima.

Ključne riječi: odgojna mjera, pojačana briga i nadzor, probacija, maloljetni delinkventi

Uvodna razmatranja

Maloljetni počinitelji kaznenih djela, već dugogodišnjom tradicijom, imaju posebno mjesto u načinima intervencije na takvo neprihvatljivo, kažnjivo ponašanje. Specifičan sustav reakcije na maloljetnički kriminalitet odlika je mnogih zapadnih, razvijenih zemalja. U većini tih suvremenih zajednica u fokusu pristupa maloljetničkom kriminalu je maloljetni počinitelj i kazneno djelo što ga je maloljetna osoba počinila, te nastojanje države i njezinih pravosudnih i interventnih sustava da maloljetnika rehabilitira i tako u budućnosti prevenira vršenje kaznenih djela (Žižak, 2003).

Međutim, promatramo li statistike o maloljetničkom kriminalitetu uočavamo da unatoč raznim naporima koji se ulažu u prevenciju kažnjivog ponašanja, kao i otklanjanju devijacija i različitih oblika socijalne patologije, većih, jasnije vidljivih rezultata nema. Promatramo li statistike posljednjih godina, kontinuirano bilježimo lagani porast prijavljenih, optuženih i osuđenih maloljetnika, izuzev 2003. godine u kojoj je vidljiv lagani pad (tablica 1.). Tako i Poldrugáč (2004)

ističe kako je očito da maloljetnička delinkvencija u zemljama srednjoistočne Europe postaje veći problem nakon pada komunizma, a socijalne promjene vezane uz formiranje demokratskog tržišnog društva utječu i na participaciju maloljetnika u kriminalnim aktivnostima.

Na teoretskoj osnovi, reakcija na kriminalitet maloljetnika prolazi kroz trajni sukob između dviju postojećih koncepcija. Tolan i Groman-Smith (1997, prema Žižak, 2003) govore o sukobu koji proizlazi iz proturječnih socijalnih funkcija što ih je društvo davno pripisalo maloljetničkom sudovanju – kažnjavanje i/ili rehabilitacija, te taj u biti filozofski sukob ima odraza na svim razinama postupanja s maloljetnicima, od identifikacije problema preko sankcioniranja, pa sve do post-tretmana. Novi, redefinirani konceptualni okvir uključuje tri različite perspektive, odnosno pristupa: kažnjavajući, rehabilitacijski i rekonstruktivni.

Champion (1992, prema Kovčo, 1999), s druge pak strane, iz postojećih programa i intervencija prepoznaje pet ciljeva maloljetničkih sankcija. To su, prema njemu: 1. zastrašivanje, 2. rehabilitacija i reintegracija, 3. prevencija,

* Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Tablica 1. Prijavljene, optužene i osuđene maloljetne osobe od 1998. do 2003. godine (podaci državnog zavoda za statistiku RH)

Godina	Ukupno	Verižni index
Prijavljene		
1998	1896	
1999	2267	119.6
2000	2375	104.8
2001	2846	119.8
2002	2822	99.2
2003	2909	103.1
Optužene		
1998	922	
1999	1026	111.3
2000	1108	108.0
2001	1133	102.3
2002	1277	112.7
2003	1160	90.8
Osuđene		
1998	506	
1999	697	137.7
2000	787	112.9
2001	884	112.3
2002	994	112.4
2003	875	88.0

4. kažnjavanje i retribucija i 5. izolacija i kontrola. Isti autor navodi kako se stručnjaci često isključivo opredjeljuju za jedan pristup, što znatno otežava postizanje određenog konsenzusa i kreiranje učinkovite reakcije. Stalno poboljšavanje sustava maloljetničkog sudovanja trebalo bi predstavljati imperativ svih suvremenih zemalja u kojem aktivnu ulogu trebaju imati svi oni koji se bave problemom maloljetničke delinkvencije u nekoj zemlji. Maloljetnička delinkvencija nije problem samo jednog segmenta društva.

Svrha kaznenopravnih intervencija prema maloljetnim počiniteljima kaznenih djela u našoj je zemlji definirana Zakonom o sudovima za

mladež, te osim opće svrhe sankcija koja je definirana člankom 6 Kaznenog zakona (a uključuje generalno preventivnu i specijalno preventivnu svrhu kažnjavanja), Zakon o sudovima za mladež člankom 5 navodi da je «svrha maloljetničkih sankcija pružanjem zaštite, brige i pomoći i nadzora te osiguranjem opće i stručne izobrazbe maloljetnog počinitelja kaznenog djela utjecati na njegov odgoj, razvijanje njegove cjelokupne ličnosti i jačanje njegove osobne odgovornosti».

Jedna od posebnosti postupanja prema maloljetnim, u odnosu na punoljetne počinitelje kaznenih djela, jest i nastojanje suda da izbjegne etiketiranje, diskriminaciju te svaki drugi oblik

psihičkih trauma kod maloljetnika, ali i činjenica da odluka suda vezana uz sankciju koju će maloljetniku izreći ne počiva samo na bitnim obilježjima tog djela nego i na drugim obilježjima koja se posebno utvrđuju tijekom samog postupka prema maloljetniku. Sumiramo li odredbe članka 7 Zakona o sudovima za mladež, možemo izdvojiti četiri grupe obilježja koja čine navedene kriterije prilikom izricanja sankcije. To su:

1. osobna obilježja samog maloljetnika,
2. kazneno djelo,
3. prilike u kojima maloljetnik živi,
4. recidivizam.

Definiranjem posebnog zakona koji obuhvaća predviđene sankcije i postupanje prema maloljetnim počiniteljima kaznenih djela, i hrvatsko se zakonodavstvo, u većoj ili manjoj mjeri pridržavalo međunarodnih standarda Ujedinjenih naroda i Vijeća Europe o postupanju prema maloljetnicima. Neki od njih su:

- Konvencija UN o pravima djeteta iz 1989.;
- Standardna minimalna pravila UN-a za primjenu sudskih postupaka prema maloljetnicima iz 1985.g. (The Beijing Rules);
- Vodeća načela UN-a za prevenciju mladenačke delinkvencije iz 1990.g. (The Riyadh Guidelines);
- Minimalna pravila UN-a za zaštitu maloljetnika lišenih slobode iz 1990.g. (The La Habana Rules);
- Društvene reakcije Vijeća Europe na mladenačku delinkvenciju iz 1987.g. (CE R(87)20);
- Društvene reakcije Vijeća Europe na mladenačku delinkvenciju kod mladih osoba koje dolaze iz obitelji migranata iz 1989. (CE R(88)6)i;
- Europska pravila o društvenim sankcijama i mjerama iz 1992.g. (CE r(92)16).

Važnost posebnog zakona i propisa postupanja prema maloljetnicima naglašavaju mnogi autori, te nema dvojbe kako je humanizacija postupanja i uvažavanje temeljnih ljudskih prava osnova suvremenog pristupa. U tom kontekstu Cajner-Mraović i Stamatel (2000) ističu vrlo dobro poznat, specijaliziran i organiziran državni

aparatus u postupanju prema maloljetnim počiniteljima kaznenih djela (specijalizirani službenici redarstvenih vlasti za postupanje u kaznenim predmetima maloljetnika, istražni suci pri odjelima za mladež županijskih sudova, državni odvjetnici i suci za mladež, suci porotnici za mladež itd.) koji je najvećim dijelom definiran člankom 48 Zakona o sudovima za mladež kojim se navodi da će se pri ispitivanju maloljetnika i poduzimanju drugih radnji kojima je maloljetnik nazočan postupati obzirivo, tako da se obzirom na duševnu razvijenost i osobna svojstva maloljetnika, vođenjem kaznenog postupka ne šteti razvoju svekolike ličnosti maloljetnika. Međutim, jednako tako gore navedene autorice ističu kako se ispod površine zakonskih propisa i definiranja postupanja prema maloljetnim počiniteljima kaznenih djela često nalaze i sudionici tog sustava (policajci, suci, državni odvjetnici, stručni suradnici suda, centara za socijalnu skrb i sl.) koji su već umorni i rezignirani od bavljenja maloljetnicima koje su već prethodno, možda i nekoliko puta, procesuirali kroz svoju službu. Tako uočavamo da se za određeni broj maloljetnih delinkvenata proces, uz neznatne varijacije, višestruko ponavlja, frustrirajući sudionike i ne ostvarujući svoju pravu svrhu prema samom tom maloljetniku.

Mnoge se debate mogu voditi u prostoru društvene reakcije na kriminalitet. Tako se i u kontekstu cjelokupnog današnjeg sustava interventnih mjera prema maloljetnim počiniteljima kaznenih djela mogu javiti brojna pitanja: Imamo li dovoljno kaznenih sankcija predviđenih za maloljetne delinkvente? Izriču li sudovi adekvatne odgojne mjere? Interveniramo li na vrijeme? Jesmo li previše ili premalo usmjereni na prava počinitelja? Jesmo li dovoljno usmjereni na obaveze maloljetnih počinitelja kaznenih djela? Te mnoga druga pitanja.

Kao što je ranije navedeno, čini se da je u zakonskom smislu reakcija na kriminalitet maloljetnika, cjelokupni postupak i način sankcioniranja maloljetnika u skladu sa suvremenim tekinama kaznenog prava, međunarodnim standardima i preporukama. Međutim, slijedeći stupanj

kaznenopravne reakcije na kriminalno ponašanje jest primjena i kvalitetno provođenje sankcija.

Ovaj rad pisan je u duhu promišljanja o provođenju odgojne mjere Pojačana briga i nadzor koja u Hrvatskoj ima dugogodišnju tradiciju te, prema mišljenju autora, ima velik potencijal za ostvarivanje svrhe kažnjavanja prema maloljetnim počiniteljima kaznenih djela.

Odgojna mjera pojačana briga i nadzor kao probacija

Terminom probacija označavaju se različiti sadržaji, ali je u svakom slučaju riječ o metodi tretmana počinitelja kaznenih djela koja se primjenjuje u sredini u kojoj je subjekt ponašanja do tada živio. Prema Regoli i Hewitt (1991), upravo u takvom pristupu leži cjelokupna teoretska racionala probacije. Na taj je način odgojna mjera pojačana briga i nadzor jedna od brojnih, dakako osuvremenjena i našim uvjetima prilagođena, varijanti probacije (Uzelac, 1992).

U zakonskom se smislu probacija za maloljetnike u Sjedinjenim Američkim Državama definira kao pravna sposobnost sudova s nadležnošću za maloljetnike. Najčešće probacija uključuje (President's Commission, 1967:130, prema Latessa i Allen, 2003:147):

1. odluku suda da je ponašanje (radnja) maloljetnika bilo takvo da potpada pod nadležnost pravnog sustava,
2. postavljanje uvjeta na daljnju slobodu maloljetnika,
3. pružanje mjera za pomoć maloljetniku kako bi udovoljio postavljenim uvjetima te kako bi se procijenila kvaliteta u kojoj ih ostvaruje.

Početak probacije za maloljetnike na našem prostoru možemo naći još prije gotovo stotinu godina kada je Naredba bana Hrvatske, Slavonije i Dalmacije o «kažnjavanju i zaštićivanju mladeži» iz 1918. godine unijela odgojnu mjeru «otpuštanja na prokušavanje», da bi Krivični zakon Kraljevine Jugoslavije od 1930. godine mnoge odredbe Naredbe gotovo doslovno

prepisao (Singer, 1990). Novela maloljetničkih odredbi Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije iz 1959. godine predviđjela je mogućnost kriminalno-pedagoškog tretmana maloljetnog počinitelja kaznenog djela bez njegovog izdvajanja iz sredine u kojoj živi kroz odgojnu mjeru pojačanog nadzora organa starateljstva (Uzelac, 1988:7), da bi kasniji Krivični zakon Socijalističke Republike Hrvatske osuvremenio izvršavanje ove odgojne mjere i njezin naziv te je nazvao pojačana briga i nadzor. Isti naziv zadržao se i u današnjem Zakonu o sudovima za mladež iz 1998. godine.

Pravni okvir izricanja i izvršavanja pojačane brige i nadzora

Izricanje i izvršavanje odgojne mjere pojačana briga i nadzor regulirano je kroz nekoliko zakona i pravilnika. U prvom redu, cjelokupni okvir zakonskih odredbi za mlade počinitelje kaznenih djela o materijalnom kaznenom pravu, odredbama o sudovima, o kaznenom postupku i o izvršenju sankcija sadržan je u Zakonu o sudovima za mladež (Narodne novine, 111/97, 27/98, 12/02).

Sadržaj i način izvršenja odgojne mjere pojačana briga i nadzor, kao i druga organizaciona pitanja sadržana su u Pravilniku o izvršenju odgojne mjere pojačana briga i nadzor (Narodne novine 22/85, 111/02), dok su pitanja vezana uz izvršavanje odgojne mjere pojačana briga i nadzor uz dnevni boravak u odgojnoj ustanovi definirana i Pravilnikom o izvršenju odgojnih mjera (Narodne novine, 50/88).

Iako se na prvi pogled može činiti da se izvršavanju ove odgojne mjere nije posvećivala prevelika pozornost, s obzirom da se mjera izvršava prema pravilniku iz 1985. godine, smatramo da to nije slučaj. Upravo uzimajući u obzir vrlo česte izmjene i dopune raznih zakona i pravilnika na našim prostorima, konzistentnost u izvršavanju ove odgojne mjere (s manjim izmjenama i dopunama više terminološkog karaktera) upravo govori o kvaliteti kojom je prvotni

Pravilnik napisan. Dakako da je potrebno osuvremeniti i zakonsku regulativu, pogotovo u smjeru definiranja izvršavanja odgojnih mjera kroz zakonske akte, a ne pravilnike, te vjerujemo kako će u tom smjeru pozitivne promjene donijeti trenutni Prijedlog Zakona o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje (neobjavljeni tekst).

Usporedimo li odredbe sadržane u Krivičnom zakonu Republike Hrvatske (Narodne novine, 32/93) koji je sadržavao odredbe vezane uz izricanje pojačane brige i nadzora sa Zakonom o sudovima za mladež (u daljnjem tekstu ZSM) ne nailazimo na značajne promjene. Najveća promjena sadržana je u činjenici da je trajanje odgojne mjere skraćeno s jedne do tri godine na šest mjeseci do najviše dvije godine. Članak 11 ZSM-a definira da se pojačana briga i nadzor izriče kad sud ocijeni da utjecaj roditelja ili skrbnika na odgoj, ponašanje i razvoj maloljetnikove ličnosti nije dovoljan za ostvarenje svrhe odgojnih mjera, već je potrebno poduzeti trajnije mjere odgoja uz brigu i nadzor nadležne službe koja će odrediti stručnu osobu koja će u suradnji s maloljetnikom, njegovim roditeljima, skrbnikom, tijelima socijalne skrbi, odgoja i obrazovanja, liječnicima i drugim stručnim osobama stalno utjecati na ličnost i ponašanje maloljetnika, brinuti se o njegovu liječenju i nadzirati ispunjenje njegovih obveza i dužnosti.

Okvir posebnih obveza koje sud može izreći maloljetnicima također se nije značajno mijenjao. Aktualni ZSM predviđa nešto veći dijapazon posebnih obveza koje sud može izreći, stavljajući veći naglasak na obveze tretmanskog karaktera. Također je novina da se od 1998. godine posebne obveze mogu izreći i kao samostalne mjere.

U slučajevima kada maloljetnik ne izvršava utvrđene obveze ili ne slijedi upute, odnosno na drugi način onemogućava ostvarivanje svrhe ove odgojne mjere, ako odbija izvršavati posebne obveze te ako se doznaju nove okolnosti na temelju kojih se može utvrditi da daljnje izvršavanje nadzora ne bi bilo svrsishodno, prema maloljetniku se može primijeniti disciplinska mjera upućivanja u centar za odgoj (čl. 18.

Pravilnika o izvršavanju odgojne mjere pojačana briga i nadzor, Narodne novine 22/85, 111/02). Maloljetnik može biti upućen u centar za odgoj na neprekidni boravak u trajanju od najdulje mjesec dana (čl. 13. ZSM-a).

Zakonska regulativa izricanja i izvršavanja ove odgojne mjere obuhvaća sve važne elemente svrhovitosti primjene kaznenopravnih sankcija prema maloljetnicima, međutim sama organizacija provođenja ove mjere u Hrvatskoj sadrži prostor za osuvremenjivanjem, u svrhu podizanja kvalitete ovakvog načina tretmana maloljetnih počinitelja kaznenih djela. O konkretnim prijedlozima biti će riječi u daljnjem tekstu.

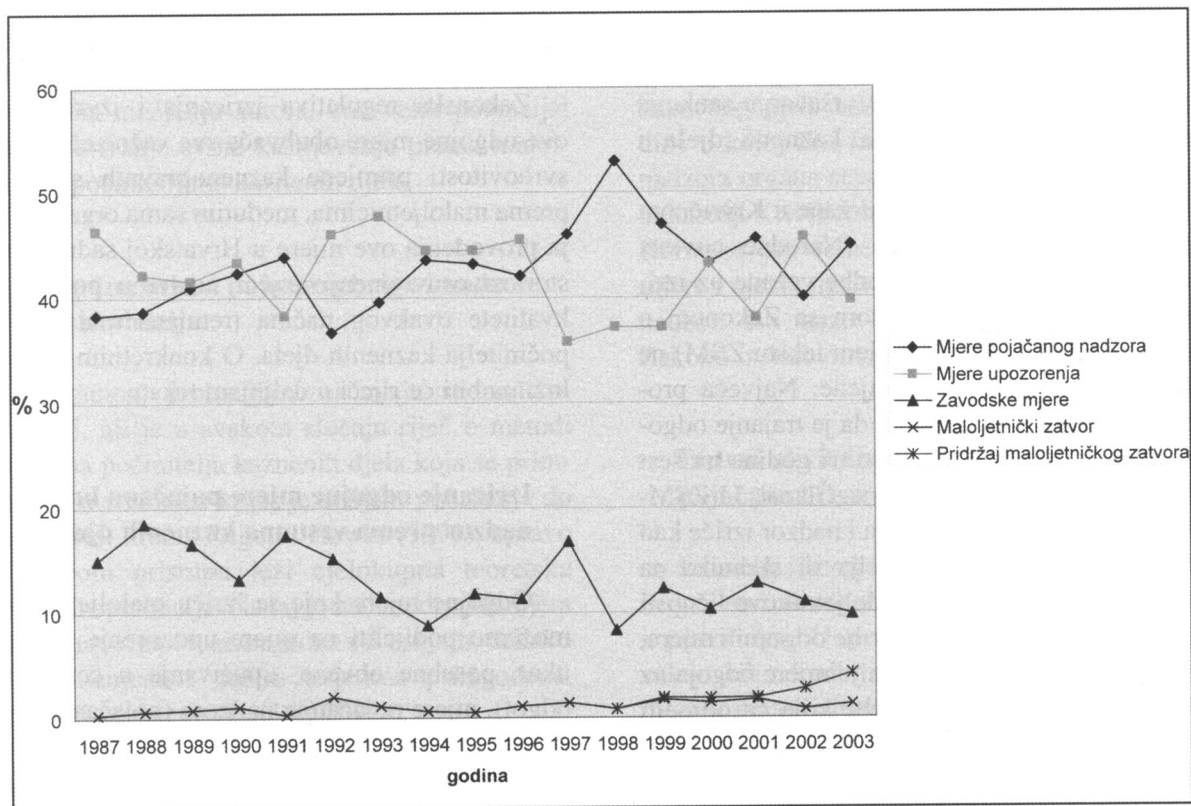
Izricanje odgojne mjere pojačana briga i nadzor prema vrstama kaznenih djela

Odgojne mjere koje se izriču maloljetnicima možemo podijeliti na mjere upozorenje (sudski ukor, posebne obveze, upućivanje u centar za odgoj), mjere pojačanog nadzora (pojačana briga i nadzor, pojačana briga i nadzor uz dnevni boravak u odgojnoj ustanovi), te zavodske mjere (upućivanje u odgojnu ustanovu, upućivanje u odgojni zavod, upućivanje u posebnu odgojnu ustanovu). Maloljetnički zatvor te institut izricanja pridržaja maloljetničkog zatvora jedine su predviđene kazne za maloljetne počinitelje kaznenih djela.

Analizirajući rezultate prikazane u grafu 1 uočavamo da posljednjih sedamnaest godina mjere pojačanog nadzora, kao i mjere upozorenja, gotovo redovito čine 40 do 50 % svih izrečenih sankcija prema maloljetnicima. Takav podatak govori o važnosti kvalitetnog provođenja ove odgojne mjere, pogotovo uzmemo li u obzir da, u odnosu na mjere upozorenja, odgojna mjera pojačana briga i nadzor ima naglašen tretmanski karakter.

I u Sjedinjenim Američkim Državama, kolijevci probacije, ova se mjera izriče prema više od 58% maloljetnika koji tijekom kaznenog postupka dosegnu razinu presude (U.S. Bureau of Justice Statistics, 1994a:549, prema Latessa i Allen, 2003:147).

Graf 1. Frekvencije izricanja kaznenih sankcija prema maloljetnim počiniteljima kaznenih djela, podaci Državnog zavoda za statistiku RH

Mijenjanjem strukture kriminaliteta, mijenjaju se i vrste kaznenih djela koja se sankcioniraju. Podaci o vrsti kaznenih djela maloljetnika pokazuju porast kaznenih djela s elementima nasilja te kaznenih djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, posebno kazneno djelo zloporabe opojnih droga (Grozđanić, 2000; Cajner-Mraović i Stamatel, 2000; Cvjetko, 2003; Poldrugač, 2004). Do sličnih zaključaka dolaze i Žižak i Koren-Mrazović (2001) ističući kako praksa zapaža da se struktura poremećaja u ponašanju u poslijeratnom razdoblju pogoršala, da se dob počinitelja kaznenih djela znatno spustila, te da takve promjene u obilježjima i potrebama populacije traže i promjene u pristupu prevenciji i tretmanu gdje one i nisu bile tako sustavne i usklađene potrebama korisnika.

Kao što je ranije navedeno, vrsta kaznenog djela samo je jedan od nekoliko kriterija koje sud uzima u obzir prilikom izricanja kaznene sankci-

je prema maloljetniku. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, 2003. godine izrečeno je 380 odgojnih mjera pojačana briga i nadzor te 14 odgojnih mjera pojačana briga i nadzor uz dnevni boravak u odgojnoj ustanovi (tablica 2). Uočljivo se kod pojačane brige i nadzora u najvećem broju slučajeva radi o kaznenim djelima imovinskog karaktera, 53.41% (sumiramo li kaznena djela protiv državne i privatne imovine), te da se po učešću nakon imovinskih delikata nalaze kaznena djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom (30.26%), odnosno kazneno djelo zloporabe opojnih droga u 29.47% slučajeva.

Također je zanimljiv podatak da je navedena odgojna mjera izrečena za kaznena djela protiv života i tijela u 5% slučajeva, a pogotovo što je izrečena u jednom slučaju ubojstva. Dakako da se vjerojatno radi o procjeni suda da je s obzirom na ostale okolnosti vezane uz život i ličnost malo-

Tablica 2. Vrste kaznenih djela za koja je izrečena mjera pojačanog nadzora u 2003.g prema podacima Državnog zavoda za statistiku RH

Vrsta kaznenog djela	Članak Kz-a	Pojačana briga i nadzor (PBIN)		PBIN uz dnevni boravak u odgojnoj ustanovi	
		Aps.	%	Aps.	%
Protiv života i tijela		19	5.0	1	7.14
Ubojstvo	čl. 90	1	0.26	-	-
Tjelesna ozljeda	čl. 98	3	0.79	-	-
Teška tjelesna ozljeda	čl. 99	10	2.65	1	7.14
Tjelesna ozljeda iz nehaja	čl. 101	1	0.26	-	-
Sudjelovanje u tučnjavi	čl. 103	4	1.04	-	-
Protiv slobode i prava čovjeka i građanina		3	0.79	-	-
Protupravno oduzimanje slobode	čl. 124	2	0.52	-	-
Povreda mira pokojnika	čl. 134	1	0.26	-	-
Protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom		115	30.26	1	7.14
Zlouporaba opojnih droga	čl. 173	112	29.47	1	7.14
Protuzakonito prebacivanje osoba preko granice	čl. 177	3	0.79	-	-
Protiv spolne slobode i spolnog čudoređa		9	2.37	-	-
Silovanje	čl. 188	1	0.26	-	-
Spolni odnošaj s djetetom	čl. 192	3	0.79	-	-
Bludne radnje	čl. 193	4	1.04	-	-
Iskorištavanje djece ili maloljetnih osoba za pornografiju	čl. 196	1	0.26	-	-
Protiv državne imovine		32	8.41	4	28.56
Krađa	čl. 216	2	0.52	-	-
Teška krađa	čl. 217	25	6.58	1	7.14
Razbojništvo	čl. 218	1	0.26	-	-
Uništenje i oštećenje tuđe stvari	čl. 222	4	1.04	3	21.42
Protiv privatne imovine		171	45.0	7	50.0
Krađa	čl. 216	41	10.78	2	14.29
Teška krađa	čl. 217	103	27.10	4	28.57
Razbojništvo	čl. 218	10	2.65	1	7.14
Oduzimanje tuđe pokretne stvari	čl. 221	3	0.79	-	-
Uništenje i oštećenje tuđe stvari	čl. 222	10	2.65	-	-
Prijevarena	čl. 224	2	0.52	-	-
Prikrivanje	čl. 236	2	0.52	-	-
Protiv opće sigurnosti ljudi i imovine i sigurnosti prometa		4	1.06	-	-
Dovođenje u opasnost života i imovine općeopasnom radnjom ili sredstvom	čl. 263	1	0.26	-	-
Izazivanje prometne nesreće	čl. 272	3	0.79	-	-
Protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja		7	1.84	-	-
Krivotvorenje novca	čl. 274	7	1.84	-	-
Protiv pravosuđa		3	0.78	-	-
Pomoć počinitelju nakon počinjenja kaznenog djela	čl. 301	1	0.26	-	-
Lažno prijavljivanje kaznenog djela	čl. 302	2	0.53	-	-
Protiv vjerodostojnosti isprava		5	1.32	-	-
Krivotvorenje isprava	čl. 311	5	1.32	-	-
Protiv javnog reda		12	3.15	1	7.14
Sprečavanje službene osobe u obavljanju službene dužnosti	čl. 317	2	0.53	-	-
Napad na službenu osobu	čl. 318	1	0.26	-	-
Širenje lažnih i uznemirujućih glasina	čl. 322	2	0.53	-	-
Nasilničko ponašanje	čl. 331	7	1.84	-	-
Nedozvoljeno posjedovanje oružja i eksplozivnih tvari	čl. 335	-	-	1	7.14
UKUPNO		380	100	14	100

ljetnika ova mjera najprimjerenija, međutim, bez želje za preispitivanjem valjanosti sudske odluke, ovakva sankcija kod kaznenog djela ubojstva otvara pitanje zadovoljenja pravde u odnosu na žrtvu, posebice žrtvinu obitelj.

Prema službenim statistikama maloljetničkih sudova u SAD-u (Juvenile Court Statistics, 1998:36) probacija se maloljetnicima, slično kao i kod nas, najviše izriče za kaznena djela protiv imovine, zatim za kaznena djela protiv života i tijela, javnog reda i mira te na posljednjem mjestu za kaznena djela vezana u zlorabu opojnih

droga. Prema statistikama (tablica 3) uočljivo je da je takav trend učešća kaznenih djela prisutan već desetak godina. Također se bilježi i konstantan porast slučajeva u apsolutnim brojkama koji su rezultirali probacijom.

Kao kriterij za izricanje odgojne mjere pojačana briga i nadzor Križ (1998) navodi da prije donošenja odluke o primjeni ove odgojne mjere treba utvrditi je li kazneno djelo posljedica adolescenske krize ili proizlazi iz nekih već učvršćenih osobina ličnosti, te uglavnom prevladava mišljenje da pojačana briga i nadzor u

Tablica 3. Vrste kaznenih djela za koje je maloljetnicima u SAD-u izrečena probacija, Juvenile Court Statistics, 1998, OJJDP

Ozbiljnija kaznena djela	1989	1994	1998
Imovina	59%	51%	45%
Život i tijelo	17%	22%	23%
Javni red i mir	16%	19%	21%
Droge	8%	9%	12%
Ukupno	100%	100%	100%
Broj slučajeva koji su rezultirali probacijom	211,400	275,500	366,100

načelu može biti primjenjivana na maloljetnike koji se nalaze na raskrsnici, koji su izvršenjem kaznenog djela tek stupili na prag kriminalnog i protuzakonitog načina života i koji su na neki način izgubljeni pri izboru svog daljnjeg puta. Singer (1998:75) na sličan način ističe kako se, kao varijanta probacije, pojačana briga i nadzor izriče delinkventima koji su kazneno djelo učinili prigodno, ili je riječ o «slučajnim delinkventima» tj. delinkventima kod kojih je kriminalni čin rezultat trenutačnog stjecaja određenih okolnosti i iskušenja.

Na temelju istraživanja konceptualne razine maloljetnih delinkvenata i nedelinkvenata, Tasić (1997) zaključuje kako je prema odgojnim zadacima pojačana briga i nadzor najprimjerenija za razvoj odgovornog ponašanja maloljetnika, pravilnog odnosa prema imovini, pozitivnih interesa i poštivanje zakonskih normi ponašanja.

Istraživanja kriterija sudova prilikom izricanja odgojnih mjera pokazuju da se zavodske odgojne mjere izriču kada su obiteljske prilike značajno i

dugotrajno narušene te kada maloljetnici pokazuju intenzivnije poremećaje u ponašanju (na primjer gotovo svakodnevno opijanje, izbjivanje od kuće, konstantno uzimanje opojnih droga i slično) (Mikšaj-Todorović, 1999). Ista autorica navodi kako su i kod maloljetnika kojima je izrečena odgojna mjera pojačana briga i nadzor prisutni različiti oblici neprihvatljivog ponašanja (skitnja, bježanje od kuće, druženje s osobama asocijalnog ponašanja i slično), ali ne u tolikoj mjeri kao kod maloljetnika kojima je izrečena mjera zavodskog tipa. Do sličnih rezultata dolazi i Akmažić (2001) zaključujući kako su zavodske mjere značajno više zastupljene kod maloljetnika koji ispoljavaju teže oblike poremećaja u ponašanju te koji su već ranije bili prijavljivani zbog kaznenih djela. Međutim, ne može se zanemariti činjenica da je, prema istom autoru, 41.5% maloljetnika kojima je izrečena jedna od mjera pojačanog nadzora, već ranije bilo prijavljivano zbog počinjenja kaznenih djela.

Cajner-Mraović (1997) upozorava na potrebne korake koje bi trebalo učiniti u organizaciji sustava izvršenja sankcija prema maloljetnicima, došavši do podatka da sudovi za maloljetnike ponekad moraju donositi odluke o sankcijama uslijed objektivnih razloga vezanih uz izvršenje mjere. Tako autorica zaključuje da će vijeće za maloljetnike, kada pred sobom ima maloljetnog počinitelja kaznenog djela koji dolazi iz ruralne, od grada vrlo udaljene sredine, unatoč svim drugim okolnostima koje bi tome išle u prilog, odlučiti neizricanja mjere pojačane brige i nadzora kada se zna da je takvu odgojnu mjeru, uslijed nepostojanja objektivnih uvjeta, u dotičnoj sredini vrlo teško provoditi.

Istraživanja i praksa pokazuju kako u posljednje vrijeme upravo kaznena djela vezana uz zloporabu opojnih droga, u tretmanskome smislu predstavljaju velik problem. Istraživanje Bobetić i sur. (2004) o tamnoj brojci delinkventnog i devijantnog ponašanja mladih pokazuje kako je 49% ispitanika konzumiralo marihuanu i/ili hašiš u društvu, a od toga je 44% ispitanika to radilo više puta.

Ako se ne radi o većim količinama droge, kazneno djelo nije teške naravi, te ako ličnost i obiteljske prilike maloljetnika nisu značajno narušene, razumljiva je odluka suda da izrekne odgojnu mjeru pojačane brige i nadzora, vjerojatno s nekom od posebnih obveza kojima će se tretmanski nastojati djelovati na maloljetnika da shvati štetnost takvog ponašanja te da se uzdrži od daljnjeg konzumiranja sredstava ovisnosti. Također, moramo imati u vidu i činjenicu da je određenom broju maloljetnika izrečena odgojna mjera pojačane brige i nadzora zbog kaznenog djela koje nije vezano uz psihoaktivne tvari, a maloljetnik redovito takve tvari konzumira. Stoga se postavlja pitanje imamo li danas dovoljno znanja i mogućnosti promjene ponašanja maloljetnika koji eksperimentiraju ili redovito koriste psihoaktivne tvari kroz probaciju? Jesu li posebne obveze dovoljne za tretman takvog ponašanja? Također bi zanimljivo bilo ispitati zadovoljstvo stručnjaka koji rade kao voditelji ove odgojne mjere o njihovom zadovoljstvu postojećim znanjima i vještinama vezanim uz pro-

mjenu ovisničkog ponašanja maloljetnika, dodatnim edukacijama koje su završili te o eventualnoj potrebi za dodatnim edukacijama specijalističkog karaktera.

Polazišta kvalitetnog probacijskog rada

O elementima kvalitetnog provođenja probacije za maloljetnike, u hrvatskoj stručnoj literaturi nalazimo mnoge značajne radove koji su pridonijeli znanstvenom evaluiranju tijekom tretmana maloljetnika u otvorenoj sredini. Oni su uglavnom objavljeni kao dio znanstveno-istraživačkog projekta «Socijalnopedagoški model izvršenja odgojne mjere pojačana briga i nadzor» koji se realizirao na Odsjeku za socijalnu pedagogiju Fakulteta za defektologiju (danas Odsjek za poremećaje u ponašanju Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta), Sveučilišta u Zagrebu, pod vodstvom prof. dr. sc. Slobodana Uzelca.

Zanimljiva je činjenica da dvije trećine maloljetnika smatra da je mjera pojačanog nadzora dobro odabrana, a više od polovice maloljetnika, nakon isteka mjere smatra kako je ona trajala upravo onoliko koliko je bilo potrebno te da je bila od koristi (Uzelac, 1998a). Negativniji stav prema odgojnoj mjeri, kao i prema voditelju mjere imaju maloljetnici s povećanim neuroticizmom (Mejovšek i Buđanovac, 1992). Autori navode kako neurotični maloljetnici voditelja mjere doživljavaju kao prijeteću i ugrožavajuću osobu jer suviše upozorava na slabosti, nedostatke i propuste, te postavlja razne zadatke, pa je maloljetnicima negativna percepcija voditelja u funkciji obrane ličnosti.

Istraživanja također pokazuju kako je mjera efikasnija ukoliko je sud, koji je izrekao mjeru, aktivno uključen u njezino provođenje, bez obzira odvija se ona više ili manje uspješno (Uzelac, 1992). Međutim, s druge pak strane, istraživanje je ukazalo na nedovoljnu «moć autoriteta» suda u odnosu na centar za socijalnu skrb koji mjeru provodi (Uzelac, 1995). Navedeni autor smatra kako će veći stupanj «moći autoriteta» suda biti moguće lakše ostvariti sa stručnim suradnicima

(djelatnicima izvanpravne struke). S obzirom da su u posljednje vrijeme, u pravilu, na odjelima za mladež, stručni suradnici suda redovito zaposleni, vrijedno bi bilo ispitati današnju «moć autoriteta» suda u odnosu na prethodno razdoblje.

Vrlo je važno u tijek provođenja odgojne mjere uključiti što je moguće više subjekata iz socijalnog prostora maloljetnika koji bi mogli na njega pozitivno djelovati. Nema dvojbe da obitelj sudjeluje u formiranju poremećaja u ponašanju svojih članova, te se kod provođenja probacije obiteljske prilike nikako ne bi smjele zanemariti. Tasić (1992) navodi kako su obiteljske prilike maloljetnika kojima je izrečena pojačana briga i nadzor djelomično transformirane, ali i da su u socijalnopedagoškom radu dobrim dijelom poslužile za postizanja uspješne socijalne integracije probanata.

Metode sociopedagoškog rada s maloljetnim probantima dosadašnjim istraživanjima detaljno su analizirane, te su rezultati pokazali kako je različito intenzivna primjena određenih pedagoških postupaka povezana s uspješnošću mjere (Uzelac, 1996). Uspješnim se pokazalo različito intenzivno korištenje objašnjenja, ocjenjivanja, obećanja, dogovora, poticaja, vježbanja, uvjeravanja, pohvale, skretanje motiva zamjenom cilja, ukora i zabrane¹. Žižak (1990) naglašava kako dominacija, odnosno isključiva primjena samo jednog tipa pedagoških postupaka ne daje garanciju uspješnosti tretmana niti stvaranja adekvatnih odnosa na relaciji voditelj – maloljetnik, te da isključiva primjena aktivirajućih postupaka također ne omogućava, odnosno ne olakšava, stvaranje adekvatnih međuljudskih odnosa. Uzelac (1998b) navodi suviše učestalo korištenje savjeta kao odgojnog sredstva te posebno naglašava činjenicu da voditelji nisu uvijek u dovoljnoj mjeri svjesni koliko se tom metodom koristi. Stoga autor podsjeća da savjet nikada ne treba koristiti ukoliko nije tražen.

Uz samu kvalitetu odnosa i pedagoških postupaka koje će voditelj mjere koristiti, svakako važna je i učestalost kontakata između voditelja

mjere i maloljetnika. Pravilnik o izvršavanju odgojne mjere pojačana briga i nadzor (Narodne novine 22/85, 111/02) predviđa kontakt najmanje jedanput tjedno. Svakako da je pri procjeni učestalosti kontakata, uz poštivanje zakonske regulative, potrebno steći dobar uvid u socijalna i psihološka obilježja maloljetnika te će vjerojatno kontakti na početku izvršavanja mjere, zbog potrebe upoznavanja i uspostavljanja odnosa biti češći. Učestalost kontakata, kao i njihova kvaliteta, povezana je i s uspješnošću mjere što potvrđuje i istraživanje Rusan (1990).

Zaključna razmatranja

Uvid u aktualno stanje maloljetničke delinkvencije, zakonskih regulativa kao i prakse izvršavanja odgojne mjere pojačana briga i nadzor, otvara nam mogućnost za promišljanja o daljnjoj perspektivi probacijskog rada s maloljetnicima kao i mogućnostima za unaprjeđenje takvog oblika rada.

Kako odgojna mjera pojačana briga i nadzor čini gotovo 50% svih sankcija koje se izriču prema maloljetnicima, neupitna je stalna potreba za preispitivanjem kvalitetnijih načina provođenja ove mjere kao i dodatnih edukacija za njezine voditelje. Novi Prijedlog zakona o izvršavanju sankcija izrečenim maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje kao značajnu novinu predviđa povjeravanje izvršavanja ove mjere udrugama građana i drugim osobama izvan sustava socijalne skrbi, ali uz obvezu da posjeduju potrebna znanja i naguča za rad s mladima. Njihov rad nadzirao bi stručni djelatnik centra za socijalnu skrb te bi im pružao pomoć i podršku u radu.

Iako se radi tek o Prijedlogu zakona, koji u praksi još nije zaživio, u ovom se radu preispituju takva rješenja. Dugogodišnja praksa probacije u SAD-u poznaje posebne urede za provođenje probacije. Tako se na jednom mjestu okupljaju različiti stručnjaci mentalnog zdravlja koji oba-

¹ Više o pedagoškim postupcima i njihovom objašnjenju u Uzelac, S. (1988): Priručnik za voditelje odgojne mjere pojačana briga i nadzor

vljaju isti poslao – tretman počinitelja kaznenih djela u zajednici. Promišljanja o takvom organiziranom načinu rada probacijskih službenika na našim prostorima nudi i Uzelac (1988:19) koji navodi kako bi «u većim urbanim središtima trebalo biti moguće izabrati adekvatan stambeni prostor i adekvatnu organizacionu shemu aktiva voditelja koji će omogućiti suvremenu programsku koncepciju karakterističnu po entuzijazmu i stvaralaštvu njihovih članova».

U većim urbanim središtima centri za socijalnu skrb često su opterećeni brojnim poslovima (često i administrativne prirode), te nerijetko ne mogu pružiti intenzivan probacijski tretman određenom broju maloljetnika koji to zahtjeva. Pravilnik o izvršenju odgojne mjere pojačana briga i nadzor (Narodne novine, 22/85) definira člankom 4 da voditelj mjere može biti stručni radnik centra ili vanjski suradnik. Stoga je vrijedno napomenuti da je rad vanjskih suradnika centara za socijalnu skrb, uz rad stručnih djelatnika centara, imao i još uvijek ima veliku važnost za razvoj ove odgoje mjere na našim prostorima. Dodatna vrijednost vanjskih suradnika očituje se i u činjenici da oni rade ovaj posao izvan uređovnog radnog vremena (poslije podne, vikendima i sl.).

Međutim, upravo bi u segmentu rada vanjskih suradnika bilo kvalitetno promišljati o konceptu da oni postanu probacijski službenici, s punim radnim vremenom i zajedničkim prostorom – odnosno da se formiraju prave probacijske službe za maloljetnike. Smatramo da bi ovakve službe u početku trebalo formirati u većim urbanim središtima, te da bi se u početku probacijski službenici trebali orijentirati na rad s visokorizičnim maloljetnicima i obiteljima s kojima je potrebno intenzivno raditi (na primjer da svaki probacijski službenik radi sa 10 takvih obitelji i maloljetnika). Također vjerujemo kako bi tada, zbog specijaliziranosti posla i manjeg broja obitelji, probacijski službenici ovakvim načinom rada kvalitetnije mogli surađivati sa službama koje su za maloljetnika važne i koje sudjeluju u izvršenju odgojne mjere (škole, zdravstvene ustanove, domovi za odgoj, centri za odgoj,

službe u kojima se izvršava posebna obaveza humanitarnog rada i sl.).

Također smatramo da bi koristi od ovakvog rada bile višestruke i za same stručnjake. Osim podizanja same kvalitete rada s maloljetnicima, voditelji mjere (probacijski službenici) postali bi eksperti za ovaj specifičan i zahtjevan način rada, te bi na taj način mogli usmjeravati i svoje daljnje edukacije i stručno usavršavanje. Nesumnjivo bi isti ti probacijski službenici, nakon godina iskustva i sami postali edukatori.

Potreba za intenzivnim radom s određenim brojem maloljetnika (koji ne zahtijeva izdvajanje iz primarne socijalne sredine) prepoznata je od mnogih stručnjaka i istraživača. Spomenimo ovdje jedan primjer.

S namjerom ostavljanja traga na recidivizam, ured za probaciju u Okrugu Orange u Kaliforniji (SAD) analizirao je obilježja svih maloljetnika koji su bili prvi puta uhićeni i procesuirani zbog nekog kaznenog djela (prema Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention, 2001). Istraživanjem su naišli na podatak kako je 8% maloljetnika u razdoblju od tri godine uhićeno najmanje još četiri puta te su kumulativno bili odgovorni za 55% svih kaznenih djela u recidivizmu.

Istraživanje je također pokazalo kako se tih 8% maloljetnika prema određenim obilježjima značajno razlikovalo od ostalih prvouhićenika. Kako su podaci prikupljeni tijekom prvog uhićenja, razlike nisu mogle biti vezane uz daljnje izlaganje kroz cjelokupni maloljetnički pravni sustav. Različita psihosocijalna obilježja pokazuju da su maloljetnici vrlo rano počeli činiti kaznena djela te kako je u njihovom razvoju bio prisutan cijeli niz slijedećih rizičnih faktor kao što su:

- multi-problemski set značajnih obiteljskih problema (zlostavljanje, povijest počinitelja kaznenih djela u obitelji, nedostatak kontrole od strane roditelja, zanemarivanje),
- problemi vezani uz školu (ponavljanje razreda, «markiranje», napuštanje škole, izbacivanje iz škole),

- konzumacija alkohola i psihoaktivnih tvari,
- povezanost s «gangovima», bježanje od kuće, krađe.

Stoga je služba za provođenje probacije odlučila posvetiti veću pozornost maloljetnicima u visokom riziku te je u daljnjem radu izdvojila maloljetnike kod kojih je u vrijeme prve presude probacijom bilo prisutno barem tri od gore navedena četiri rizična faktora. Tih 8% maloljetnika prošlo je kroz unaprijed osmišljen, intenzivan probacijski rad koji je uključivao:

- mogućnost školovanja preko Interneta za srednjoškolce,
- prijevoz kući i od kuće,
- savjetovanište za ovisničko ponašanje (vezano uz alkohol i droge),
- pomoć stručnjaka za mentalno zdravlje te njihove analize,
- pripreme za zapošljavanje kao i pomoć pri pronalasku posla,
- popodnevne programe (rekreaciju, životne vještine, sudjelovanje na projektima humanitarnog karaktera itd.),
- zajedničke večernje tečajeve za cijele obitelji (na primjer škola za roditeljstvo),
- humanitarni rad subotom (dva puta mjesečno).

Preliminarni rezultati pokazali su kako se udio kroničnih maloljetnih recidivista može smanjiti kroz koordinirani program rane intervencije i tretmana. Iako program nije u potpunosti eliminirao kriminalnu aktivnost tih maloljetnika, recidivizam se smanjio, a kaznena djela koja su maloljetnici ponovo počinili bila su manjeg intenziteta kod onih maloljetnika koji su bili uključeni u program od onih koji nisu. Stoga se zaključilo kako je program imao povoljan učinak na budućnost mnogih mladih osoba koje bi u protivnome, s viokim stupnjem vjerojatnosti nastavili s ozbiljnim delinkventnim ponašanjem.

Na sličan podatak nailazimo analizirajući brojke Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske (2004) za 2003. godinu: 8% prijavljenih maloljenika, kao i 5% osuđenih u 2003. godini ranije je bilo sankcionirano zbog počinjenja kaznenih djela. Isti bi podatak bilo vrijedno ispitati specifično za odgojnu mjeru pojačana briga i nadzor, te možda po uzoru na neka pozitivna inozemna iskustva identificirati visokorizične maloljetnike već kod prvog sankcioniranja ovom odgojnom mjerom te primijeniti metode intenzivnog tretmana s ciljem preveniranja daljnjeg delinkventnog ponašanja.

Literatura

- Akmađić, Z. (2001): Prikaz istraživanja kriminoloških osobitosti maloljetnih počinitelja kaznenih djela nasilja i njihov utjecaj na odluku suda za mladež, *Policija i sigurnost*, 10, 1-6, 62-83
- Bobetić, M., Cvek, A., Horvat, M., Ratkajec, G., Šapina, M. (2004): Istraživanje tamne brojke delinkventnog i devijantnog ponašanja osoba do 18. godine života, *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 40, 2, 219-230
- Cajner-Mraović, I. (1997): Utjecaj obiteljskih prilika maloljetnika na izbor odgojne mjere u kaznenom postupku, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 4, 1, 129-145
- Cajner-Mraović, I., Stamatel, J.P. (2000): Maloljetnička delinkvencija u Hrvatskoj: Trend poračam, «Amerikanizacije» ili globalizacije?, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 7, 2, 505-540
- Cvjetko, B. (2003): Kazneno zakonodavstvo i kaznenopravna reakcija na kazneno djelo zlouporabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 10, 2, 909-939
- Državni zavod za statistiku (2004): Maloljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2003, *Statistička izvješća* 1246, Zagreb
- Grozđanić, V. (2000): Pravni status maloljetnih počinitelja kaznenih djela u novom hrvatskom zakonodavstvu, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 21, 2, 871-885
- Juvenile Court Statistics (1998), OJJDP, www.ncjrs.org/pdffiles1/ojjdp/193696.pdf
- Kovčo, I. (1999): Izvršenje maloljetničkih sankcija, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 6, 2, 685-711
- Krivični zakon Republike Hrvatske (pročišćeni tekst), *Narodne novine*, 32/93
- Križ, Đ. (1998): 1. Radionica: Novosti u maloljetničkim sankcijama i kriteriji za izbor novih sankcija, III. Radionice Zakona o sudovima za mladež, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 5, 1, 336-352
- Latessa, E.J., Allen, H.E. (2003): *Corrections in the Community*, Anderson Publishing Co., Cincinnati, Ohio
- Mejovšek, M., Buđanovac, A. (1992): Povezanost neurotizma maloljetnika i percepcije tretmana nakon proteka odgojne mjere pojačana briga i nadzor, *Defektologija*, 28, 1-2, 111-119
- Mikšaj-Todorović, Lj. (1999): Obilježja ponašanja maloljetnih delinkvenata kao kriterij za izricanje odgojnih mjera, *Zbornik pravnog fakulteta, Sveučilišta u Rijeci*, 20, 1, 215-226
- Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention (2001), *The 8% Solution*, www.ncjrs.org/pdffiles1/ojjdp/fs200139.pdf
- Poldrugáč, Z. (2004): Fenomenologija delinkventnog ponašanja mladih (u) Poremećaji u ponašanju i rizična ponašanja: Pristupi i pojmovna određenja, (ur) Bašić, J., Koller-Trbović, N., Uzelac, S., *Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb*, 97-106
- Pravilnik o izvršenju odgojne mjere pojačana briga i nadzor, *Narodne novine*, 22/85, 111/02
- Pravilnik o izvršenju odgojnih mjera, *Narodne novine*, 50/88
- Prijedlog zakona o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje, neobjavljeni tekst
- Regoli, R.M., Hewitt, J.D. (1991): *Delinquency in Society – A Child-Centered Approach*, McGraw-Hill, Inc., USA
- Rusan, J. (1990): Modaliteti kontaktiranja voditelja odgojne mjere i maloljetnika s nekim indikatorima uspješnosti mjere, (u) *Odgovj i preodgovj djeteta i maloljetnika izvan institucije*, (ur) Uzelac, S. i sur., *Fakultet za defektologiju*
- Singer, M. (1990): Pravne osnove pojačane brige i nadzora (u) *Odgovj i preodgovj djeteta i maloljetnika izvan institucije*, (ur) Uzelac, S. i sur., *Fakultet za defektologiju*

- Singer, M. (1998): Kaznenopravna odgovornost i zaštita mladeži, Nakladni zavod Globus, Zagreb
- Tasić, D. (1992): Obiteljske prilike maloljetnika kao sadržaj i kao indikator uspješnosti odgojne mjere 'Pojačana briga i nadzor', Defektologija, 28, 1-2, 119-137
- Tasić, D. (1997): Primjerenost strukturiranosti odgojnih mjera psihosocijalnoj zrelosti maloljetnih delinkvenata u RH, Doktorska disertacija, Fakultet za defektologiju
- Uzelac, S. (1988): Priručnik za voditelje odgojne mjere pojačana briga i nadzor, Biblioteka – socijalni rad, Zagreb
- Uzelac, S. (1992): Sud za maloljetnike u funkciji programiranja efikasnije odgojne mjere pojačana briga i nadzor, Defektologija, 28, 1-2, 1-35
- Uzelac, S. (1995): Autoritet suda za maloljetnike u Hrvatskoj i uspješnost probacije, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 45, 3, 271-286
- Uzelac, S. (1996): Katamnistička evaluacija odgojne mjere pojačana briga i nadzor na temelju iskustva nekadašnjih maloljetnika, Kriminologija i socijalna integracija, 4, 1, 11-19
- Uzelac, S. (1998a): Subjektivna obilježja procjene uspješnosti odgojne mjere pojačana briga i nadzor, Zbornik Pravnog fakulteta u Splitu, 35/49-60, 115-127
- Uzelac, S. (1998b): Savjeti voditelja odgojne mjere pojačana briga i nadzor u iskustvu negdašnjeg maloljetnog delinkventa, Kriminologija i socijalna integracija, 6, 1, 43-46
- Zakon o sudovima za mladež, Narodne Novine, 111/97, 27/98, 12/02
- Žižak, A. (1990): Determiniranost pedagoških postupaka globalnim tretmanom, (u) Odgoj i preodgoj djeteta i maloljetnika izvan institucije, (ur) Uzelac, S. i sur., Fakultet za defektologiju
- Žižak, A. (2003): Konceptualni okvir (u) Model izvansudske nagodbe u kaznenom postupku prema maloljetnicima i mlađim punoljetnicima, (ur) Koller-Trbović, N., Cvjetko, B., Koren-Mrazović, M., Žižak, A., Ministarstvo rada i socijalne skrbi RH, Državno odvjetništvo RH, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb, 11-22
- Žižak, A., Koren-Mrazović, M., (2001): Maloljetnička delinkvencija i primijenjeni programi podrške, Kriminologija i socijalna integracija, 9, 1-2, 51-60

Juvenile probation in Croatia: conditions and perspectives

Abstract

This paper gives an overview of relevant elements of juvenile probation in Croatia that is effected through educational measure, increased supervision and surveillance defined by the Law on Juvenile Courts. Current criminological statistics on juvenile delinquency are also given, as well as legislative regulations that determine pronouncement and realization of this sanction. This sanction makes almost 50% of all sanctions pronounced to juvenile delinquents, and from that point of view we can understand its importance. Therefore, it is necessary to continually improve organizational quality of this sanction as well as the quality of direct work with juveniles. In this context this paper presents results of relevant research about conditions connected with pronouncement of this sanction and significant pedagogical methods that showed success. Some suggestions for improving probation work for juvenile offenders in this environment are also given.

Key words: *educational measure, increased supervision and surveillance, probation, juvenile delinquents*